

SKRBNIŠTVO I PRAVA OSOBA s intelektualnim teškoćama - hrvatska iskustva

Udruga za promicanje inkluzije
Neda Mišević, dipl.iur.

Ljudska prava

Karakteristike:

- Prirodna – bitno obilježje ljudske prirode
- Opća ili univerzalna – važe za svakoga
- Temeljna – osnovna
- Neotuđiva ili apsolutna – pojedinac ih se ne može odreći niti se mogu ograničiti

Ustav Republike Hrvatske

- jamči prava i slobode svakome neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama

Ograničenje

- zakonom radi zaštite slobode i prava drugih ljudi te pravnog poretka, morala i zdravlja
- mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju

Osobe s intelektualnim teškoćama

- osobe s invaliditetom
- oštećenje trajno
- najčešće lišene poslovne sposobnosti
neki korišteni pojmovi:
 - osobe s mentalnom retardacijom
 - osobe nesposobne za rasuđivanje
 - mentalno oštećene osobe
 - nedovoljno duševno razvijene osobe

Pretpostavka za ostvarivanje
svih prava i sloboda
punoljetnih osoba

POSLOVNA SPOSOBNOST

PRAVNA SPOSOBNOST (legal capacity)

nositelj prava

- fizička osoba – rođenjem

POSLOVNA SPOSOBNOST

(legal / business capacity)

nositelj prava, obveza i odgovornosti

- fizička osoba – navršених 18. godina života

RADNA SPOSOBNOST (capacity for work)

samostalno obavljanje radnih zadataka

- fizička osoba – navršених 18. godina života

Punoljetna osoba koja se zbog duševnih smetnji ili drugih uzroka

- nije sposobna brinuti o osobnim potrebama, pravima i interesima
- koja ugrožava prava i interese drugih osoba

LIŠAVA SE POSLOVNE SPOSOBNOSTI I STAVLJA POD SKRBNITVO kao oblik zaštite punoljetnih osoba

- koje nisu sposobne brinuti se o sebi
- koje nisu iz drugih razloga u mogućnosti štiti svoja prava i interese

Osoba lišena poslovne sposobnosti

OSOBA BEZ PRAVA

odluke vezane za njen život donosi skrbnik

Osobne i političke slobode i prava

- Pravo na život
- Jednakost pred sudovima i drugim tijelima javnih ovlasti
- Pravo na nepristrano i pravično suđenje
- Sloboda mišljenja i izražavanja misli
- Sloboda savjesti i vjeroispovijedi
- Pravo slanja predstavi, pritužbi i prijedloga
- Nepovredivost slobode i osobnosti
- Pravo na slobodno kretanje i biranje boravišta
- Pravo na nepovredivost doma
- Pravo na poštivanje i pravnu zaštitu osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti
- Nepovredivost slobode i tajnosti dopisivanja
- Pravo na sigurnost i tajnost osobnih podataka
- Pravo na javno okupljanje i mirni prosvjed
- Pravo na slobodno udruživanje
- Opće i jednako biračko pravo
- Vojna obveza i obrana - dužnost

Gospodarska, socijalna i kulturna prava

- Pravo vlasništva
- Pravo nasljeđivanja
- Pravo na socijalnu sigurnost i socijalno osiguranje
- Pravo na pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba
- Pravo na zdravstvenu zaštitu
- Pravo na besplatno osnovno školovanje i daljnje školovanje prema sposobnostima
- Sloboda znanstvenog, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva
- Pravo na zdrav život i zdrav okoliš
- Poduzetnička i tržišna sloboda
- Pravo na rad i sloboda rada
- Pravo na zaradu kojom se može osigurati slobodan i dostojan život
- Pravo osnivanja sindikata
- Pravo na štrajk

Postupak lišenja poslovne sposobnosti

- Svatko je dužan obavijestiti CZSS o potrebi pružanja zaštite osobama s teškoćama
- Zdravstvene ustanove po službenoj dužnosti dostavljaju podatke CZSS o uzrocima radi kojih osoba nije sposobna brinuti se o svojim pravima i interesima
- CZSS predlaže sudu pokretanje postupka kad ocijeni da postoje razlozi

- Sud pribavlja mišljenje liječnika vještaka o zdravstvenom stanju osobe i utjecaju tog stanja na njezine sposobnosti zaštite osobnih potreba, prava i interesa te na ugrožavanje prava i interesa drugih osoba
- Sudskom odlukom određuju se mjere, radnje i poslovi koje osoba nije sposobna samostalno poduzimati

POTPUNO ili DJELOMIČNO
lišenje poslovne sposobnosti

Skrbništvo

- CZSS u roku 30 dana od pravomoćnosti sudske odluke osobu stavlja pod skrbništvo i imenuje skrbnika
- Skrbnik je osoba koja ima osobine i sposobnosti za obavljanje skrbništva i koja pristane biti skrbnikom.

- Ako to zahtijevaju okolnosti slučaja i dobrobit šticećenika, CZSS može odlučiti da neposredno obavlja dužnost skrbnika i u tu svrhu imenuje radnika CZSS.
- Ista osoba može biti skrbnik više šticećenika, ako to nije u suprotnosti s njihovim interesima.

- CZSS zatražit će od šticećenika koji je sposoban shvatiti o čemu se radi i od njegovih bližih srodnika mišljenje o osobi koju namjerava imenovati skrbnikom.

Uloga skrbnika

- Skrbnik je dužan savjesno se brinuti o osobi, pravima, obvezama i dobrobiti šticećenika, upravljati njegovom imovinom te **poduzimati mjere da se osoba osposobi za samostalan život i rad.**
- Prije poduzimanja mjera skrbnik je **dužan razmotriti mišljenje, želje i osjećaje šticećenika.**
- Skrbnik će nastojati punoljetnog šticećenika **uključiti u svakodnevni život** i slobodne aktivnosti ovisno o njegovu zdravstvenom stanju i sposobnostima.

Prestanak skrbništva

- Skrbništvo za punoljetne osobe lišene poslovne sposobnosti prestaje kad sudska odluka o vraćanju poslovne sposobnosti postane pravomoćna.
- Sud može odlučiti da osoba koja je bila potpuno lišena poslovne sposobnosti bude djelomice lišena poslovne sposobnosti, ako se za to ispune zakonske pretpostavke.

Zakonske pretpostavke za djelomično vraćanje poslovne sposobnosti

- Za osobe lišene poslovne sposobnosti liječnik primarne zdravstvene zaštite dužan je svake tri godine na zahtjev CZSS dostaviti mišljenje o stanju zdravlja štićenika s obzirom na razlog lišenja poslovne sposobnosti

- Na osnovu mišljenja liječnika CZSS pokreće postupak za djelomično vraćanje poslovne sposobnosti (u slučaju kada je osoba potpuno lišena)
- Sud provodi novo vještačenje
- Donošenje odluke

Važno

- Priprema osobe za sudjelovanje u sudskom postupku
- Sudjelovanje, po mogućnosti, u postupku osoba važnih osobi-korisniku koje mogu na vjerodostojan način govoriti o okolnostima i načinu života

NEDOSTACI

- upravni postupak
- nadzor (CZSS u funkciji skrbnika)
- najčešće pravilo – potpuno lišenje poslovne sposobnosti
- CZSS rijetko pokreće postupke za djelomično ili potpuno vraćanje poslovne sposobnosti
- nema prav(n)og zastupnika

PREPORUKE

- lišenje poslovne sposobnosti – iznimka a ne pravilo
- najmanja moguća ograničenja
- kvalitetne službe zastupanja
- nadzor na razini sudskog a ne upravnog postupka